

بسمه تعالی

چکیده‌ای از پژوهش "بررسی نگرش حرفه‌ای و چالش‌ها و موانع رفتار حرفه‌ای

در دانشجویان مقاطع علوم پایه، کارآموزی و کارورزی دانشجویان پزشکی عمومی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان " توسط سرکار خانم دکتر ندا یآوری متخصص و مدرس اخلاق پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان (۱۳۹۸/۵/۹)

سرکار خانم دکتر ندا یآوری متخصص و مدرس اخلاق پزشکی دانشگاه: چکیده‌ای از پژوهش خود در رابطه با "بررسی نگرش حرفه‌ای و چالش‌ها و موانع رفتار حرفه‌ای در دانشجویان مقاطع علوم پایه، کارآموزی و کارورزی دانشجویان پزشکی عمومی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان" را ارائه نمودند:

اهداف اختصاصی پژوهش فوق شامل:

✓ تهیه ابزار جامع و استاندارد برای سنجش نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی

✓ مقایسه نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در مقاطع مختلف تحصیلی

✓ تعیین موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی

✓ ارائه راهکارهای مناسب جهت رفع موانع رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی

اهداف کاربردی پژوهش عبارت بودند از:

✓ حصول شناخت از سطح نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به مسائل حرفه‌ای و آشنایی با نقاط ضعف و قوت آن‌ها در این زمینه (نیازسنجی)

✓ اجرای مؤثرتر مداخلات لازم برای بهبود نگرش حرفه‌ای فراگیران

✓ بررسی تأثیر مداخلات آموزشی و سیاست‌گذاری بر ارتقاء نگرش حرفه‌ای فراگیران با ابزار علمی تهیه شده در جریان این پژوهش

✓ رفع موانع رفتار حرفه‌ای دانشجویان پزشکی بر اساس راهکارهای پیشنهاد شده در این پژوهش

ابتدا ایشان روش‌های علمی سنجش نگرش در مفهوم عام را بیان نمودند و سپس مطالعات علمی که به طور وسیع، عمیق، دقیق و مناسب برای این پژوهش انجام گرفته بود را در زمینه سنجش نگرش دانشجویان در رابطه با رفتار حرفه‌ای ارائه کردند.

کلید واژه‌های این پژوهش شامل موارد زیر بوده است:

medical trainees, medical schools, با ترکیب آن در ترکیب با ethical erosion, misconduct, Unprofessional behavior
students و Medical Professionalism با واژه‌هایی مانند Components, Attributes, Divisions و نیز ترکیب آن با واژه‌هایی
همچون Measurement و Assessment.

در ادامه بحث، ایشان چگونگی تهیه ابزار جامع و استاندارد برای سنجش نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی که کمتر در منابع علمی ارائه گردیده بود را بیان نموده و ادامه این پژوهش را به شرح زیر توضیح دادند:

با هدف بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای از نگاه دانشجویان پزشکی این دانشگاه با توجه به تأثیر زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی، تهیه ابزار استاندارد در دستور کار قرار گرفت. طراحی اولیه پرسشنامه سنجش نگرش حرفه‌ای دانشجویان پزشکی با کمک گویه‌های نگرشی به دست آمده از مطالعه متون، مصاحبه با دانشجویان و نظرخواهی از اساتید اخلاق پزشکی انجام شد. پرسشنامه از نظر روایی صوری، روایی محتوا و روایی سازه مورد تأیید قرار گرفت. پایایی آن نیز با کمک دو روش همسانی درونی و ثبات ارزیابی گردید.

سپس این ابزار در بین ۳۵۴ نفر از دانشجویان پزشکی (۱۲۷ نفر در مقطع علوم پایه، ۱۰۷ نفر کارآموزی و ۱۲۰ نفر کارورزی) مورد استفاده قرار گرفت. نگرش دانشجویان در مورد ۵ عامل "مراقبت بیمارمحور، اولویت منافع بیمار، درستکاری، وظیفه‌شناسی و برخورد با سوءرفتار" مورد بررسی قرار گرفت. میانگین امتیازات برای سه مقطع مذکور به طور جداگانه محاسبه شد. میانگین امتیازات نگرش حرفه‌ای بیشتر را در مقاطع بالاتر آموزشی (کارورزی) نشان داد. اختلاف امتیاز نگرش حرفه‌ای بین دانشجویان همه مقاطع سه‌گانه معنادار بود. بالاترین سطح امتیاز در سه مقطع مربوط به عامل ۲ (اولویت منافع بیمار) و پایین‌ترین سطح امتیازات در سه مقطع مربوط به عامل ۴ (وظیفه شناسی) بود. نگرش دانشجویان در عوامل ۱ و ۴ و ۵ (به ترتیب مراقبت بیمار محور، وظیفه شناسی و برخورد با سوءرفتار) تفاوت معناداری در سه مقطع با یکدیگر داشتند.

در فاز بعدی پژوهش به "بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی" پرداخته شد.

در مرحله اول این فاز یعنی "بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی" پس از مطالعه کتابخانه‌ای، نظر اندیشمندان و نظریه‌پردازان دنیا در این زمینه در قالب سه عنوان کلی مورد ارزیابی و بحث قرار گرفت:

- ✓ موانع اجتماعی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی
- ✓ موانع روانشناختی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی
- ✓ موانع فرهنگی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی

ایشان در ادامه به توضیح موارد فوق‌الذکر پرداختند.

(۱) موانع اجتماعی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی:

➤ برنامه درسی پنهان (Hidden Curriculum):

الف) آموزش بین فردی و سیستم آموزشی مبتنی بر سلسله مراتب

ب) فرهنگ غالب در دانشکده‌های پزشکی

ج) نقایص برنامه درسی رسمی در آموزش اخلاق پزشکی

د) فضای پر استرس محیط‌های آموزشی

(۲) موانع روانشناختی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی:

➤ حرفه‌ای شدن (Professionalization):

الف) اجتماعی شدن (Socialization)

ب) از دست دادن ایده‌آل‌گرایی (Loss of Idealism)

ج) اتخاذ هویت حرفه‌ای مرسوم (Ritual attainment of professional identity)

د) به حاشیه راندن عواطف و احساسات (Marginalization of Emotions)

۳) موانع فرهنگی رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی:

➤ پدیده‌های فرهنگی و فلسفی:

الف) اثبات‌گرایی (Positivism) و انتزاع (Abstraction)

ب) کمال‌گرایی (perfectionism)

- فاصله گرفتن از بیمار و بی‌اعتنایی به شأن او
- نگرانی بیش از اندازه از ارتکاب خطا
- اولویت دادن به قابلیت‌های علمی در مقابل مراقبت (caring)
- تأکید بر ارزشمندی مؤثر بودن و مولد بودن افراد در سطح جامعه

در مرحله دوم با انجام مطالعه‌ای کیفی که در دو مرحله انجام گرفت، نظرات دانشجویان پزشکی مقاطع مختلف تحصیلی در رابطه با موانع رفتار حرفه‌ای جمع‌آوری شد. خلاصه مراحل مطالعه‌ی کیفی به قرار زیر است:

الف) مصاحبه نیمه ساختاریافته به شکل فردی با دانشجویان هر مقطع تحصیلی تا زمان رسیدن پاسخ‌ها به حد اشباع

ب) برگزاری جلسه FGD با گروه‌های مختلف دانشجویی

در مرحله سوم به آنالیز داده‌ها به صورت تحلیل محتوا پرداخته شد.

نتایج "بررسی موانع و چالش‌های رفتار حرفه‌ای در دانشجویان پزشکی":

۱. مشکلات مربوط به سیستم آموزشی:

الف) مشکلات مربوط به آموزش و نظارت:

✓ اکتفا به آموزش تئوری اخلاق پزشکی

✓ ضعف اساسی پاسخگویی به نیازهای روزانه دانشجویان در تدریس اخلاق پزشکی

✓ کافی نبودن امکانات کمک آموزشی برای یادگیری دانشجویان

✓ کافی نبودن تعداد حرفه‌مندان در تیم‌های پزشکی

✓ ضعف سیستم نظارت بر عملکرد دانشجویان

✓ ضعف وجود تعریف دقیق وظایف دانشجویان و رزیدنت‌ها از نظر کاری و آموزشی

ب) مشکلات مربوط به وجود نظام سلسله مراتبی در آموزش پزشکی:

✓ تلاش برای راضی نگه داشتن استاد

✓ ترس از تحقیر شدن توسط اعضای بالاتر تیم پزشکی

✓ انتقال استرس و فشار عصبی از اعضای بالاتر تیم به دانشجویان

ج) وجود الگوهای رفتاری منفی:

✓ مغایر بودن رفتار بعضی از اساتید با توصیه‌های اخلاقی‌شان

✓ مشاهده رفتار غیراخلاقی از بعضی دیگر از اعضای تیم درمان و بیماران

د) فرسودگی شغلی دانشجویان پزشکی:

✓ ناامیدی از آینده شغلی

✓ عدم فرصت برای تفریح و ورزش به دلیل حجم کاری بالا

✓ زمان ناکافی برای انجام مسئولیت‌های متعدد و سنگین

✓ اعتماد به نفس ناکافی در برخورد با بیماران

✓ مشکلات اقتصادی

۲. مشکلات مربوط به جامعه:

الف) رویکرد جامعه نسبت به دانشجویان پزشکی:

- ✓ عدم پذیرش دانشجویان به دلیل دانش ناکافی
- ✓ عدم مواجهه اخلاقی با دانشجویان به دلیل شرایط روحی نامناسب
- ✓ دست کم گرفتن دانشجویان همدل و خوش برخورد
- ✓ انتظارات نابجا از دانشجویان پزشکی
- ✓ تبعیض جنسیتی بین دانشجویان مذکر و مونث

ب) نگرش جامعه نسبت به بعضی از پزشکان و خدمات پزشکی:

- ✓ نگرش منفی جامعه به بعضی از پزشکان
- ✓ تصور نادرست بیماران از برخی از بیمارستان‌های آموزشی

۳. مشکلات مربوط به دانشجویان:

الف) حس خودبرتربینی:

- ✓ خود شیفتگی و اعتماد به نفس کاذب به دلیل ویژگی‌های شخصیتی
- ✓ القاء حس خودبرتربینی توسط اطرافیان

ب) احساس یأس و سرخوردگی:

- ✓ باور به وجود بی‌عدالتی‌های کلان در جامعه
- ✓ شناخت ناکافی از حرفه پزشکی پیش از ورود به دانشگاه